

Mt 5,21-48

Dobré ráno bratři a sestry,

v několika minulých kázáních jsem se věnoval Ježíšově **kázání na hoře** z Matoušova evangelia z 5.-7. kapitoly. I dnes bych rád pokračoval delším oddílem a dočetl tak první kapitolu celého kázání. Dovolte mi se na začátek **pomodlit**:

Kriste, díky za tvoje slova z kázání na hoře. Prosím, ať v nich můžeme slyšet pozvání do nebeského království pro nás, ale také úkol tohle pozvání nést lidem kolem nás. Otvírej naše srdce, dávej nám svého Ducha, a promlouvej v tuhle chvíli ke každému tak, jak potřebuje. Amen

Už dříve jsem se snažil vysvětlit, že kázání na hoře není jen soubor Ježíšových přikázání, **návod pro svatý a zbožný život**. To, o čem v kázání na hoře Ježíš primárně mluví, je **království nebeské**. Mluví o tom, jaké toto království je, co je v něm důležité. Blahoslavenství v úvodu ukázala, že brána nebeského království je doširoka otevřená všem, kteří to nějakým způsobem potřebují: všem duchovním i materiálním ztroskotancům. Kázání na hoře je tedy na prvním místě jakýmsi programem království nebeského a pozváním do života v něm.

Ježíš také mluví ke svým **učedníkům** a ukazuje jim jejich **důležitý úkol**, který v tomto přicházejícím království mají. Pozvání patří všem lidem a jsou to právě oni, učedníci, kteří mají jít a toto pozvání všem nést. Ježíšovými slovy, mají být *"světlem světa a solí země"*.

Minule jsem pak mluvil o Ježíšově **vztahu k Zákonu**. *"Nepřišel jsem Zákon zrušit, ale naplnit,"* říká Ježíš. Jeho úkol na zemi je zjevit lidem Boží vůli, ukázat člověku, kdo je skutečně Bůh a pozvat lidi do vztahu s ním. V tom se naplňuje Zákon i Proroci, k tomu celý Starý zákon směřoval. V závěru minulého oddílu jsme četli: *"Nebude-li vaše spravedlnost o mnoho přesahovat spravedlnost zákoníků a farizeů, jistě nevejdete do království nebeského."* **Farizejské pochopení zákona**, který se musí do písmenka dodržet, aby mohl být člověk před Bohem spravedlivý, je mimo, vysvětluje Ježíš. Ukazuje to skoro extrémním požadavkem: Do království nebeského nevejde nikdo, kdo by nebyl mnohonásobně spravedlivější než farizeové a zákoníci - právě tyto skupiny byli z hlediska zákona nejspravedlivější ze všech. Takový požadavek nemůže nikdo splnit. Ježíš tím jakoby říká, že vlastní spravedlnost nám mnoho nepomůže, nemáme totiž šanci. Je to ale právě **Ježíš**, který **zákon naplnil**. Díky jeho spravedlnosti jsme prohlášení za spravedlivé i my. Díky němu jsme mohli být všichni pozvání do království nebeského, které přišel ohlásit.

Na naší bezúhonnosti až tolik nezáleží. Ježíš nevolá po snaze budovat svou vlastní spravedlnost a už vůbec ne k pýše nad vlastní svatostí. Co je důležité, a k čemu nás Ježíš vyzývá, je **nést pozvání do království dál**. Je potřeba přiblížit království světu, dovolit lidem a nám všem království nebeské alespoň v náznacích společně pražít už dnes.

Myslím, že právě proto Ježíš pokračuje své kázání sérií známých výroků *"Slyšeli jste, že bylo řečeno vašim otcům... Já však vám pravím..."*, kterou budeme číst dnes. Ježíš zde pokračuje ve výkladu programu nebeského království. Dál ukazuje, co je v tomto království důležité. Udává

směr pro ty, které povolal k následování. Jde o jakési **příklady toho, jak přinést principy nebeského království** na svět.

Dnešní text je o něco delší, proto budu číst jednotlivé části postupně (můžete zůstat sedět). Čtu z Jeruzalémské bible.

O ZABITÍ (MT 5, 21-26)

První Ježíšův výrok z této série se týká zabití. Ježíš odkazuje na známé přikázání desatera "Nezabiješ!" a přidává slova o rozsudku pro případného vraha, které ale přikázání desatera neobsahuje.

Jako by chtěl svým posluchačům říct, že to, co doposud slyšeli, se soustředilo především na trest. Doposud jste se zabývali především tím, jak potrestat hříšníka, který zabil.

Tohle uvažování ale chce Ježíš otočit. **Trestání není podstatné** - důležité je ptát se, zda svým jednáním bratra nezabím i já. "*Kdokoliv se hněvá na svého bratra, bude se za to zodpovídat soudu;*". Ježíš jakoby lehce ironizuje důraz na trestání hříšců druhých a ukazuje svým posluchačům na jejich vlastní životy:

"Jaké jsou vaše postoje k bratrům? Zabýváte se tím, jak potrestat vrahy, ale sami byste zasloužili potrestat. Díváte se na vrahy a nevidíte, že sami svým jednáním bratra zabijíte." Ježíš se snaží ukázat, že hněv je na určité úrovni srovnatelný s vraždou. Jde totiž v první řadě o to, **zda je pro mě druhý ještě bratrem**. Pokud nechám hněv zajít tak daleko, že už v druhém nevidím bratra, bližního, člověka, je to pro mě vlastně stejné, jako by byl mrtvý.

Nadávky do hlupáků a odpadlíků jen podtrhují to stejné. Jsou to rozsudky nad druhým člověkem, slova odsouzení, vyjádření toho, že druhý je pro nás odepsaný. Těmito slovy **zavíráme druhým dveře**, říkáme jim, že už pro nás nejsou bratry, nehodí se mezi nás.

Ježíš chce svým učedníkům říct, že **není jejich úkolem hněvat se a odsuzovat svět** za to, jak je hříšný. Nemůžeme ostatní vyhánět za vrata kostela či modlitebny, pokud neodpovídají měřítkům slušných pravověrných křesťanů.

"Když předkládáš svůj obětní dar před oltář, vzpomeneš-li si tam, že tvůj bratr má něco proti tobě, zanechej tam před oltářem svůj dar a jdi se napřed smířit se svým bratrem..."

Smíření s bratrem, **smíření s lidmi**, je zde vlastně kladeno jako podmínka přístupu před Boží tvář. Dietrich **Bonhoeffer**, ve svém Následování k těmto veršům píše:

"Ať se tedy dnes Ježíšova církev zpytuje, zda mezi ní a Boha s žalobou neproniká mnoho hlasů právě ve chvíli, kdy před Boha vstupuje s modlitbou a bohoslužbou, a její modlitbu neznemožňuje."

Ježíš tedy vyzývá ke smíření mezi lidmi a svou církev vyzývá ke smíření se světem. **Tedy ne trestání hříšníků, ale smíření mezi lidmi je důležité v nebeském království.**

O CIZOLOŽSTVÍ (MT 5, 27-30)

Druhý Ježíšův výrok se týká cizoložství. Ježíš, zdá se, přikázání "Nezcižolíš" přenáší z roviny hříšných činů **na rovinu hříšných myšlenek**, ba dokonce pohledů ("*Kdokoli žádostivě pohlíží na nějakou ženu, už s ní ve svém srdci zcižolil*"). To by znamenalo, že požaduje opět jen jakousi

vnitřní osobní spravedlnost, bezúhonnost učedníků, čistotu jejich srdce a mysli. Jako by říkal: "Udržte si své myšlenky v čistotě a můžete být se sebou spokojeni."

Myslím ale, že o hříšné myšlenky a pohledy tu Ježíši úplně nejde. Slovo, které má většina překladů přeložené jako *hledět* či *pohlédnout*, je možné přeložit také českým *hledět si*, *poohlížet se*, či dokonce *vyhlédnout si*. Vyhlédnout si cizí ženu a pohlédnout na cizí ženu je myslím velký rozdíl. Pokud by byl přesnější tento druhý překlad, a myslím si, že to je bližší Ježíšově záměru, říkalo by se zde, že opravdový problém je **skutečná snaha cizí ženu**, ale i cizího muže, **získat pro sebe**.

V kontextu předchozích slov o zabití to pak dává mnohem větší smysl. Ježíš opět mívá k snaze mít na prvním místě blaho druhého. Vztah s bratrem a sestrou a jejich manželství jsou důležitější, než moje touhy.

Mám pocit, že s Ježíšovým úmyslem zde souzní ještě jeden pohled. Text naznačuje, že **není možné dělat z ženy obyčejný předmět vlastní touhy**. Dělat z ženy (ale o mužích platí totéž) pouhý předmět by se dalo dát na stejnou úroveň s příklady, které uvádí Ježíš v souvislosti s vraždou. V obou případech totiž v bratru nebo v sestře **přestávám vidět člověka**. V prvním případě dehumanizaci způsobuje můj hněv, ve druhém to, že z ženy udělám pouhý předmět, který bych chtěl získat. V obou případech je ale výsledek stejný. Už nevidím bratra ani sestru, ale vidím pouhý předmět mého hněvu, či předmět mé touhy.

Ježíš považuje takové jednání k druhému člověku za tak zásadní problém, že jeho řešení je stejně extrémní. Ježíš jakoby s nadsázkou vyzývá k vyrvání oka a utnutí ruky, a naznačuje tak, že takovém jednání a postojům k druhým je zkrátka potřeba **předcházet doslova za každou cenu**.

O ROZLUCE (MT 5, 31-32)

I třetí Ježíšův příklad ukazuje na hodnotu lidských vztahů, a i tentokrát se zabývá vztahem manželů. Jestliže předchozí výrok měl chránit manželství před vnější snahou o rozklad, tento se zabývá **rozkladnou silou uvnitř manželství**, uvnitř nás manželů samotných.

Ježíš ukazuje, že Starý zákon počítá s možností rozvodu formou **rozlukového lístku**, který měl manžel manželce vystavit. Ve Starém zákoně měl tento lístek především funkci ochrany pro ženu před bývalým manželem a jakéhosi potvrzení o tom, že je skutečně volná a může se znovu vdát. Příkázání z Deuteronomia tedy neřeší, zda je dobré či špatné se rozvádět. Už předem počítá s tím, že se to mezi lidmi prostě děje. Je to snaha tuto mezilidskou skutečnost alespoň ošetřit nějakými pravidly, aby zapuzená žena nemusela později skončit v materiální či sociální tísní.

A Ježíše opět bere směr původního příkázání a protahuje jeho vektor dál. Nezajímá se o to, jak rozlučka má probíhat, ale vyzývá k manželským vztahům které nepotřebují **rozvod jako alternativu**, ani pokud to zákon umožňuje. Na čem podle Ježíše záleží je opět to, **jak předcházet tomu**, abychom se ocitli v situaci, kdy je rozvod jediným řešením. Jak budovat manželství taková, která budou mít na prvním místě péči o druhého a jeho blaho.

Je možná potřeba zdůraznit, že Ježíš zde **neklade podmínky pro vstup do nebeského království**, to jsme z těchto jeho slov v církvi udělali až my. Vždyť naopak blahoslavenství

ukázala, že jeho brána je otevřená právě všem těm, kterým ztroskotalo vše, a možná právě i to manželství.

Na tomto místě Ježíš ukazuje, jak přinášet ochutnávku nebeského království mezi lidi - a jednou z možností je právě **snaha o budování fungujících vztahů**, ať už manželských či jiných, plných vzájemné sebeobětující lásky, která se snaží vztah zachovat i ve chvílích, kdy se to zdá nemožné.

O PŘÍSAZE (MT 5, 33-37)

Další příklad týkající se přísahy, ukazuje na další skutečnost, která **rozkládá lidská společenství - lež**. Bonhoeffer vykládá přísahu jako důkaz toho, že mezi lidmi vládne lež. Bez přísahy si totiž lidé prostě neumí důvěřovat.

A možná proto Ježíš vyzývá, aby učedníci nepřísahali vůbec. Právě tím mohou přinášet nebeské království do pozemských lidských vztahů. Tím, že **nabídnou možnost důvěřovat si navzájem bez nutnosti přísahy**. Myslím, že v dnešní době, kdy lidé jsou vůči sobě ostražití, nevěří, že by druhý neměl něco za lubem, je cesta apriorní důvěry k druhým, cizím lidem možností, jak přinášet ochutnávku nebeského království na svět.

Máme budovat taková společenství, kde ano znamená ano a ne znamená ne. Kde lidé nemusí předstírat, že se věci nějak mají, protože vědí, že si mohou vzájemně důvěřovat. V takovém společenství všichni vědí, že mohou být navzájem upřímní, nemusí se bát vystoupit s kritikou nebo kritiku přijmout, nemusí se bát ukázat karty a ukázat svojí tvář.

Ježíš zde zkrátka vyzývá učedníky, aby tvořili **společenství, kde bude vládnout pravdivost, vzájemná upřímnost a důvěra**. Jedině takové společenství může přinášet nebeské království doprostřed světa, kde ti nejlepší a nejzkušenější lháři získávají největší moc a důvěru davů a strach z druhých hýbe světovou politikou. Jedině tak může být církev dostatečně přesvědčivou alternativou pro lidi kolem sebe.

O ODPLATĚ (MT 5, 38-42)

Předposlední příklad o odplatě už pomalu připravuje půdu pro vrchol celé série, příklad o lásce k nepřítelům.

Zákon odplaty "*oko za oko, zub za zub*" je často uváděn jako doklad o krutosti doby starého zákona. Jeho cílem ale není podporovat krutou pomstu. Samo o sobě **odplatu nepřikazuje, ale naopak ji limituje**. Místo toho, aby se vzájemná odplata stupňovala a eskalovala, jak se z mezilidských konfliktů známe, limituje se aspoň na odplatu odpovídající újmě.

Ježíš tedy opět bere toto přikázání a protahuje jeho trajektorii směrem k vyšší spravedlnosti nebeského království. Učedníky vyzývá, aby se **pomsty raději vzdali úplně**. "Nevzdorujte zlovolníkovi, nastavte i druhou tvář, dejte ke košili i svůj kabát a jděte dvakrát dál, než vás nutí" Ježíš opět používá extrémní příklady, ale chce říct jediné - **zlu nemá cenu vzdorovat hrubou silou**. Zlo vždy plodí další zlo. Proti zbraním se nedá bojovat zbraněmi. Jediná cesta, jak zlo zastavit, je poddat se mu. Bonhoeffer o tom píše: "Zlo ztrácí moc tím, že nenachází žádný objekt, žádný odpor, nýbrž že je člověk ochotně snáší a nebrání se mu. Tu naráží zlo na protivníka, na něhož nestačí."

Je potřeba říct, že Ježíš nenabádá k mlčení vůči zlu. Toho je koneckonců sám Bonhoeffer příkladem, vždyť se sám právě za kritiku nacistického režimu a účast v odboji dostal do koncentračního tábora. Ježíš ale nabádá k takové reakci na zlo, která ho zbaví všech zbraní.

Nebeské království jednoduše nezná nic jako pomstu. **V nebeském království je místo jen pro odpuštění a milosrdenství.** A přesně tím mají učedníci přinášet střípky nebeského království doprostřed světa.

O LÁSCE K NEPŘÁTELŮM (MT 5, 43-48)

Poslední příklad je vrcholem celé této série a jakýmsi shrnutím všech předchozích. Je to totiž příklad jakési nejvyšší formy spravedlnosti, kterou je láska, a to láska k nepřítelům.

A Ježíš posluchačům ukazuje, že tímto bližním, kterému dluží lásku, není pouze přítel či našinec. I nepřítel je bližní. Tím se chce říct, že nakonec každý člověk je naším bližním. Okruh těch, které máme milovat, se zvětšuje. Už nikdo nezůstává vně. **Ježíš rozbíjí rozdělení na my a oni.** Když se řekne my, už vždy jsme v tom zahrnutí my všichni lidé. My všichni, jsme na tom totiž stejně, protože my všichni stejně potřebujeme slyšet pozvání do nebeského království. My všichni potřebujeme Boží lásku a milosrdenství.

A tak budme dokonalí jako je dokonalý náš nebeský Otec - dokonalí v lásce a milosrdenství vůči blízkým i vzdálenějším, i těm, kteří stojí zrovna na druhé straně bariéry.

Amen.